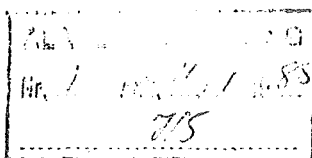

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Nr 27 Ka

Mariehamn 7.1.1985

Hänvisning

Självstyrelsepolitiska nämnden

Ärende Redogörelse till självstyrelsepolitiska nämnden

Enligt 32 § landstingsordningen skall landskapsstyrelsen i början av varje landsting lämna en redogörelse över de självstyrelsepolitiska frågor, som väsentligt kan beröra landskapets författningensliga rättigheter. Landskapsstyrelsen överlämnar i anledning härav nedanstående redogörelse för perioden 1.11.1983 - 31.10.1984.

Ändring av riksgränsen på Märket

Den 11 maj 1984 lämnade regeringen en proposition till Riksdagen om godkännande av ändringar och justeringar av gränsen mellan Finland och Sverige. I propositionen ingick bl.a. ett förslag till ändring av gränsen på Märket och därmed en ändring av landskapsgränsen.

Landskapsstyrelsen inbegärde den 8 juni 1984 uppgifter av utrikesministeriet om ärendets behandling och erinrade om självstyrelselagens bestämmelser.

Ändringen godkändes av Riksdagen den 12 juni 1984.

Utrikesministeriet meddelade landskapsstyrelsen till kännedom den 15 juni 1984 om gränspreciseringen och meddelade att det inte var fråga om en gränsjustering. Vidare konstaterades att Åländskonventionens bestämmelser iakttagits genom en notifiering till samtliga signatärmakter.

Landstingets talman och lantrådet uppvaktade utrikesministern den 9 juli 1984 varvid påpekades den formella ordning som självstyrelselagen förutsätter vid en ändring av landskapets område, samt att landskapet skulle höras före frågan slutligt avtalas mellan Sveriges och Finlands regeringar.

I anledning av utrikesministeriets anhållan den 11 juli 1984 om landskapsstyrelsens yttrande i ärendet avger landskapsstyrelsen följande svar:

"Utrikesministeriet har berett landskapsstyrelsen tillfälle att avge yttrande beträffande en sådan gränsdragning på skäret Märket att fyren Märket kommer att tillfalla Finland.

Landskapsstyrelsen, som enligt 29 § landstingsordningen för landskapet Åland konsulterat Ålands landstings självstyrelsepolitiska nämnd har i ärendet följande att framföra.

Till grund för ärendet ligger regeringens proposition 1984 rd - RP nr 70 till Riksdagen om godkännande av ändringar och justeringar som konstaterats vid översynen åren 1981-82 av gränsen mellan Finland och Sverige. Riksdagen har redan den 12 juni 1984 givit sitt samtycke till gränsjusteringarna, däri bl.a. en justering av riksgränsen på skäret Märket som delvis tillhör landskapet.

Gränsen drogs upp första gången i Ålands hav mellan Ryssland och Sverige enligt den topografiska gränsbeskrivning som upprättades efter freden i Fredrikshamn och undertecknades i Torneå år 1811. Enligt beskrivningen fastställdes en mittpunkt på Märket genom vilken gränsen drogs. Gränsen delade Märket i två delar. Motsvarande text återfinns i den topografiska gränsmätningen från år 1888. Nämda överenskommelser mellan kejsardömet Ryssland och konungadömet Sverige innehåller inga utförliga gränsbeskrivningar rörande Märket.

Ryssland uppförde en fyr på Märket år 1885 som uppenbarligen av praktiska och fysiska hänsyn placerades på skärets västra del. Till landskapsstyrelsens kännedom har varken kommit uppgifter om tillstånd för Ryssland att uppföra fyren på svenskt område eller om förekomsten av avtal rörande exterritorialitet. Fyren övertogs av finska myndigheter efter 1917 och disponeras av sjöfartsstyrelsen. Enligt förordningen innefattande närmare föreskrifter angående den staten tillhöriga jordegendomen i landskapet Åland, vartill nyttjanderätten övergår till landskapet (211/23) och sedermera den i stöd av 25 § självstyrelselagen utfärdade förordningen om statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland (34/54) tillhör Märkets fyr finska staten medan fyrlandet tillhör landskapet.

Landskapet Ålands område definieras i gällande självstyrelselag som Ålands län sådant det bestod den 7 maj 1920 då lagen om självstyrelse för Åland trädde i kraft. Gränsen västerut som följer demarkationslinjen i Ålands hav, fastställd genom de tidigare nämnda gränsregleringstraktaterna, löper numera enligt 1888 års svensk-ryska gränsöverenskommelse (intagen i "Sveriges och Norges traktater med främmande makter", utg. av Carl Sandgren, 13:e delen sid 558) från Bottenhavet över mittpunkten av Märket, som delas i två delar. Den gängse tolkningen av ifrågavarande gränstraktat har alltid varit att gränsen utgörs av en rät linje som delar Märket i två delar i ungefärlig riktning 010° - 190° över skärets mittpunkt.

Rikssjögränsen har fastställts enligt lagen om gränserna för Finlands territorialvatten (463/56) där 1 § hänvisar till konventionen den 20 oktober 1921 angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering (64/22). I konventionens 2 artikel I sektion d) punkten fastställs Ålandsöarnas område mot väster av de räta linjer, som successivt sammanbinder vissa geografiska punkter, däribland punkt 16 som lyder: "Mittpunkten av klippan Märket lat. $60^{\circ} 18, 4'$ N o long. $19^{\circ} 08, 5' 0$ (Gr)".

Nämnda punkt i Ålandskonventionen fastställer således även en rätlinjig landgräns på Märket för Ålandsöarna. Att denna gräns sammanfaller med riksgränsen bekräftas i 2 mom. som lyder: "De linjer, som förena punkterna

14, 15 och 16, äro desamma, som äro angivna uti "Description topographique de la frontière entre le Royaume de Suède et l'Empire de Russie d'après la démarcation de l'année 1810 corrigée d'après la revision de 1888". Gränsen har också grafiskt angivits i detta avseende på brittiska amiralitetets sjökort N:o 2297 av år 1872. Originalen av angivelsen finns förvarad i Nationernas Förbunds arkiv i Förenta Nationernas bibliotek i Genève. Landskapsstyrelsen har framställt kopior av originalen varav en bifogas. Även av sjökortet framgår att det är fråga om rätta gränsdragningar.

Den i svenska propositionen föreslagna gränsdragningen utgörs av en sickacklinje över Märket genom dess mittpunkt "så att ett område om 3.913 m² öster om den nuvarande gränslinjen överförs till Sverige medan ett lika stort område kring fyrplatsen och alltså väster om den nuvarande gränsen förs över till Finland" (Svenska reg. prop. 1983/84:202). Propositionen talar således direkt om en överföring av områden länderna emellan. Regeringen har i linje härmed också ansett att gränsregleringen på Märket uppfyller förutsättningarna i 3 § regeringsformen, vilket innebär att Riksdagens samtycke måste inhämtas. Även Riksdagens beslut antyder en ändring av gränslinjens sträckning eftersom Riksdagens samtycke i punkt 5 omfattar en "justering" av riksgränsen på Märket.

Mot bakgrund av det ovan anförda finner landskapsstyrelsen att i det förevarande fallet fråga är om en faktisk ändring av såväl riks- som landskapsgränsen på Märket. Härigenom måste också landskapets område anses beröras. Enligt lagens 44 § kan inte bestämmelse i självstyrelselagen ändras, förklaras eller upphävas och inte heller avvikelser från sådan bestämmelse göras utan landstingets bifall och i grundlagsenlig ordning. Emedan den gränsjustering som nu är aktuell måste anses innebära en faktisk - om ock till omfånget liten - ändring av landskapets område såsom det ovan definierats, anser landskapsstyrelsen att ärendet skall handläggas i den ordning nämnda 44 § anger. Även i det fall att gränsjusteringen skulle bedömas som enbart en precisering skall samma förfarande iakttagas, eftersom 44 § självstyrelselagen även omfattar förklaring av bestämmelse i självstyrelselagen.

Landskapet Åland har inte partsställning, varken i konventionen den 20 oktober 1921 angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering eller i motsvarande bilaterala akt mellan Sovjetunionen och Finland av år 1940. Traktaterna innebär att Åland förklarats vara ett såväl neutraliserat som demilitariserat område av republiken Finland. Eftersom Ålands befolkning berörs av den aktuella regleringen anser sig landskapsstyrelsen behöva uttala sig även till den del ärendet berör Ålandskonventionen. I konsekvens med vad som anförts beträffande riksgränsen anser landskapsstyrelsen att även gränsen för den demilitariserade och neutraliserade zonen berörs. Utrikesministeriet har tillställt landskapsstyrelsen texten till den not beträffande gränjusteringen som överlämnats till signatärmakterna. Landskapsstyrelsen konstaterar att detta innebär att gränsen för det i Ålandskonventionen definierade området de facto kommer att förändras så att den sammanfaller med den nya riksgränsen. Landskapsstyrelsen förutsätter att, om samtliga signatärmakter omfattar notens innehåll, Ålandskonventionernas status och faktiska innebörd inte förändras".

Den 7 september 1984 lämnade regeringen en proposition om ändring av självstyrelselagen. Ändringen skulle innebära att landskapsgränsen på Märket definieras precisare än för närvarande. I samband med grundlagsutskottets behandling av ärendet har lantrådet och kanslichefen hörts.

Under ärendets handläggning har självstyrelsepolitiska nämnden informerats.

Självstyrelselagsrevisionen

Arbetet med självstyrelselagsrevisionen fortsätter inom Ålandskommittén enligt hittills angivna riktlinjer. Kommitténs mandattid utlöper den 31 december 1985. Som sakkunnig har kallats talman Sune Carlsson.

Frimärksfrågan

Under redogörelseperioden uppnåddes resultatet av långvariga ansträngningar, om vilka redogjorts tidigare, att få egna åländska frimärken.

Den 1 mars 1984 utgavs de första åländska frimärkena innefattande en bruksserie med allmogebåt som motiv, ett specialfrimärke illustrerande Ålands sjöfart, tre bruksfrimärken med Ålands karta, landskapets sigill

och Ålands flagga som motiv.

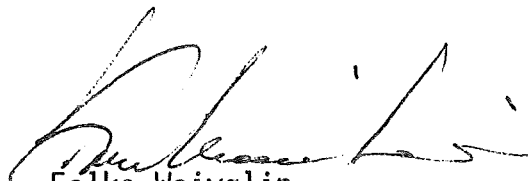
Frimärkena ges ut med stöd av förordningen om utgivning av frimärken i landskapet Åland (12/82) och i stöd därav slutet avtal jämte under-teckningsprotokoll. Härav följer att Post- och Telestyrelsen administrerar och handhar den faktiska utgivningen. Landskapsstyrelsen medverkar endast beträffande motivvalet genom frimärksdelegationen. Med tiden som kunskapen inom landskapsstyrelsen blir större på området avser landskapsstyrelsen att försöka öka delegationens faktiska inflytande över utgivningen.

Frimärkena har "Åland" som enda ursprungsbeteckning, vilket innebär att Åland noterats som ett eget utgivningsområde i världspostkonventionens bemärkelse. Landskapsstyrelsen anser att frimärkena är en viktig symbol för självstyrelsen och ett uttryck för regeringens respekt för den åländska autonomin.

Läromedel i landskapets skolor

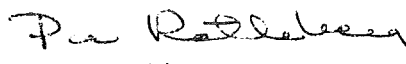
Under perioden 1.11.1983 - 31.10.1984 har särskilt beslutet om att ekonomiskt medverka vid framtagande av svenskspråkiga läromedel för landskapets skolor varit av självstyrelsepolitisk betydelse. Sålunda har under perioden beslutats om förlagsstöd, bidrag för produktion av läromedel samt direkta författarersättningar på sammanlagt ca. 40.000 mark, vilket underlättat för skolorna att tillhandahålla moderna läromedel på svenska.

L a n t r å d

Folke Woivalin

T.f. kanslichef

Pia Rothberg